

KARADAĞ

CRVENA STIJENA KAYA SIĞINAĞI: Nikšić İlinde bir kaya sığınağıdır. İlk kazılar 1854-1857 yılları arasında **A. Benac** ve **S. Brodar** tarafından kazılmıştır. 2,9 m.'lik bol miktarda Tunç ve Neolitik Çağların buluntularını veren tabakaların altında yaklaşık olarak 12 m. derinlik gösteren Pleistosen tabakalarda (V-VIII) prehistorik belgelere rastlanmıştır. Aletler hemen hemen bütün seviyelerde bulunmuşlardır.

Altındaki sekiz seviye (XI-XVIII) **Moustérien** formulu taş aletler vermiştir. Aletler çoğunlukla küçük taşmalıklar üzerine yapılmışlardır. İyi işlenmiş çakmaktaşı azdır. XI. Tabaka doğal bir döküntü göstermektedir. Bu durum bu seviyenin uzun süre yerleşimde bir aralık oluşturduğunu düşündürmektedir.

X. Tabakada **Üst Paleolitik** endüstri bulunmuştur. Bunlar arasında Gravette tipte uçlar, sırtlı bıçaklar, IX. ve VIII. Tabakalardan ele geçmiştir. IX. Tabakada mikrolitler çoktur. Kemik aletler ve delinmiş kavkılar X. Tabakada başlamaktadır. Boya maddeleri ise bütün tabakalarda bulunmuştur.

Karadağ'ın batı ucundaki bir uçurumun üstünde, Orta paleolitik ve daha eskilere dayanan arkeolojik dolgulara sahip büyük bir kaya sığınağı olan Crvena Stijena, 1954'ten bu yana çok sayıda arkeolog kazı yaptı.

1998 yılında Robert Whallon ve meslektaşları kazıya bailadılar. Bu kazılarda yaklaşık 20 m. derinlikte toplam XXXI seviyeden oluşan bir kesit oluşturuldu. Elde edilen tarihler MÖ. 1500-2000 Tunç Çağından GÖ. 75.000'e kadar uzanmaktadır. Whallon projedeki rolünü, meslektaşlarından biri olan Gilbert Tostevin'e devretti. Tostevin, Karadağ'lı meslektaşları ile Crvena Stijena'da çalışmalara devam edecek.

STRATİGRAFI:

I.	0-40 cm.	BRONZ ÇAĞI
II-III.	40-1.80 cm.	NEOLİTİK
IV.	1.80-2.90 cm.	MEZOLİTİK
V-VII.	2.90-3.50 cm.	GEÇ ÜST PALEOLİTİK (Epi-paleolitik)
VIII-IX.	3.50-4.90 cm.	LOKAL ÜST PALEOLİTİK(Aurignacien)
X.	4.90-7.60 cm.	AURIGNACIEN
XI-XII.	7.60-8.30 cm.	GEÇ MOUSTERIEN
XIII.	8.30-9.10 cm.	DİŞLEMELİ MOUSTERIEN
XIV-XVII.	9.10-10.40 cm.	MOUSTERIEN
XVIII.	10.40-10.70 cm.	PONTİNİAN

XIX-XX.	10.70-11.40 cm.	MOUSTERIEN (Üçgen uçlu)
XXI-XXII.	11.40-12.10 cm.	PONTİNİAN
XXIII-XXIV.	12.10-15.40 cm.	MOUSTERIEN
XXV-XXVIII.	15.40-17.80 cm.	PROTO-MOUSTERIEN
XXIX-XXXI.	17.80-20.30 cm.	PRE-MOUSTERIEN

ARNAVUTLUK

Çevresi Paleolitik açıdan daha iyi araştırılmış ülkelerle çevrili olan Arnavutluk, uzun zamandan beri Eski Taş Devri haritası üzerinde bir boşluk olarak durmaktadır. Bu kısmen onun dünya arkeolojisi toplumundan izole olması ve kısmen de eski rejimlerin daha çok geç dönem araştırmalarını desteklemesi nedeniyledir.

Arnavutluk'ta henüz önemli bir Paleolitik kayıt yoktur. A. Fistani Shkodër yakınlarında Üst ve Orta ve belki de Alt Paleolitik dönemlere ait maağara ve açık hava buluntu yerlerinin varlığına işaret etmiştir. Richtofen 1939 yılında Tiran yakınlarında Rrëzë e Dajti'de Paleolitik bir yerleşimi not etmiştir. Ancak yeni bir araştırma projesi bu eksikliği gidermek için bir fırsat yaratmıştır. Bu projenin adı "**Sarendë Projesi**"dir ve çok amaçlı olarak halen de sürdürülmektedir.

SARENDE PROJESİ

Arnavutluk'un en güney ucunda yer alan Sarendë Bölgesi, önemli Paleolitik siteleri bulunan Yunanistan'ın Epirus Bölgesi ile Sordinas'ın bazı Paleolitik istasyonlar olduğunu söylediği Korfu Adası arasında uzanır.

Bölge çok uzun süreli bir araştırma projesinin odağıdır ve bu proje Muzafer Korkuti ile Karl Petruso tarafından yürütülmektedir. Bu proje aynı zamanda hem Arnavutluk hem de yabancı ülkelerin arkeologlarının kollaborasyon yaptığı ilk araştırma projesidir.

Projenin amacı; çevresel, ekonomik, teknolojik ve kültürel değişimin iyi tarihlenmiş bir tabakalaşmasının kurulduğu Eski Epirus'un bu bölgesinin ekonomisini ve paleo-çevresini açıklamaktır. Proje, Konispol mağarasının kazısı üzerine yoğunlaşmıştır fakat bölgenin paleolitiği üzerine aynı veriler diğer lokalitelerden de toplanmış bulunmaktadır.

Sarandë Bölgesi'ndeki arkeolojik araştırma, Konispol şehrinden Korfu Boğazı'nın en dar kısmındaki sahile, antik Butrint kenti ve eski lagüne doğru yaklaşık 18 Km. batı kuzey-batıya doğru alçalan bir vadide yoğunlaştırılmıştır. Vadideki Paleolitik kalıntılar 1930'lardan beri bilinmektedir ve 1937-1940 yılları arasında Butrint antik kenti üzerinde yoğunlaşan İtalyan araştırmaları sırasında keşfedilmiştir. 1970 ve 1980'lerde Arnavutluklu araştırmacılar tarafından bir inceleme daha yapılmıştır. 1992'den beri ise Sarandë Projesi yürütülmektedir.

Paleolitik Çağ kalıntıları veren 5 lokalite saptanmıştır: